

ดร. ผ่องศรี เวสารัช
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี
phongsri.way@kmutt.ac.th
0-2470-9705

การประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ (1)

ความคิดสร้างสรรค์ที่มีค่าอันเกิดจากสมองของมนุษย์ได้สร้างความก้าวหน้าทางวิทยาการของเทคโนโลยีบนโลกขึ้นมากมาย ถือเป็นวิวัฒนาการของมนุษย์ที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการและสร้างความสะดวกสบายในดำรงชีวิต ด้วยคุณค่าของผลงานที่เกิดจากความคิดของคนนั่นเอง โลกตะวันตกได้ตระหนักถึงความสำคัญในการให้สิทธิแก่ผู้ประดิษฐ์เพื่อคุ้มครองสิ่งที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น จึงเป็นต้นกำเนิดการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในรูปของเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน ทั้งๆที่โลกตะวันออกมีประวัติศาสตร์และอารยธรรมทางความคิดและการประดิษฐ์คิดค้นที่ยาวนานกว่า แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นภูมิปัญญาที่ไม่มีการบันทึกที่ชัดเจนนัก และบางอย่างได้สูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

ความคิดสร้างสรรค์ของคนปรากฏในหลายรูปแบบ จึงมีการให้ความคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม เช่น การขีดเขียนหรืองานศิลปะต่างๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในทันทีที่งานนั้นได้สร้างสรรค์ขึ้นและตลอดชีวิต ส่วนสิ่งประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรม จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรต่อเมื่อได้รับการจดทะเบียนและเจ้าของจะได้สิทธิเด็ดขาดในการใช้ประโยชน์ภายในระยะเวลาหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นๆ เช่น เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แบบผังภูมิวงจรรวม ซึ่งได้รับความคุ้มครองสิทธิแตกต่างกันไปตามกฎหมายที่กำหนดไว้

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่ได้รับคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และ 2542 รัฐจะเป็นผู้ออกเอกสารให้เป็นหลักฐานเพื่อแสดงว่า “การประดิษฐ์” หรือ “การออกแบบผลิตภัณฑ์” ที่ได้รับจดทะเบียนนั้นได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งมีเฉพาะงาน 2 ประเภทนี้เท่านั้นที่กฎหมายสิทธิบัตรไทยให้ความคุ้มครอง

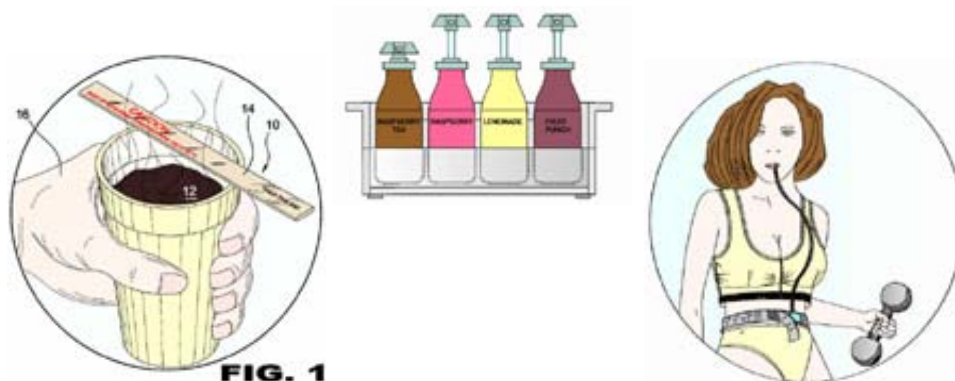

FIG. 1

เนื่องจากคุณสมบัติของ “การประดิษฐ์” และ “การออกแบบผลิตภัณฑ์” มีความเหมือนและความแตกต่างกันบางประการ กฎหมายสิทธิบัตรจึงได้กำหนดสิทธิและการให้ความคุ้มครองที่เหมือนและแตกต่างกันขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์

การประดิษฐ์ คือ สิ่งประดิษฐ์ในลักษณะของ “ผลิตภัณฑ์” หรือ “กรรมวิธี” หรือทั้ง 2 อย่าง ดังนั้นสิทธิบัตรการประดิษฐ์จึงเป็นการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ก่อให้เกิด “ผลิตภัณฑ์” และ/หรือ “กรรมวิธี” ที่มีความใหม่ไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อน มีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นที่ทำให้สิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่นั้นมีคุณสมบัติที่ดีขึ้น และเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรม

ส่วนการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ ลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบตกแต่งให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จึงให้ความคุ้มครองงานศิลปะที่มีความแปลกใหม่สวยงามที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของผู้อื่น และมุ่งการผลิตทางอุตสาหกรรมและหัตถกรรมเพื่อการค้าเป็นพิเศษ การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีความคุ้มค่าในเชิงพาณิชย์เพิ่มขึ้น ตอบสนองความต้องการของลูกค้า และเป็นการดึงดูดและจูงใจผู้บริโภคให้สนใจในตัวสินค้า เนื่องจากมีการแข่งขันของสินค้าในตลาดสูง ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์อาจจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ด้วย เพราะเป็นงานศิลปกรรมประเภทหนึ่ง

2. ความมุ่งหมาย

สิทธิบัตรการประดิษฐ์มุ่งเน้นประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมโดยเฉพาะ เป็นการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการสร้างตัวผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใหม่ๆขึ้น ในขณะที่สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์มุ่งถึงรูปร่าง ลวดลาย และสีของผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หัตถกรรม และครอบคลุมถึงบรรจุภัณฑ์ด้วย เป็นการให้ความคุ้มครองคุณค่าเชิงพาณิชย์ที่เกิดจากความสวยงามของลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์ที่สัมผัสได้ด้วยตา แต่ไม่รวมถึงการสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสอย่างอื่น เช่น กลิ่นหรือรสชาติ หรือส่วนผสม

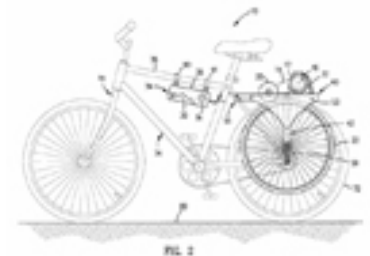
3. ความใหม่

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น และจากบทความของ ดร.กรรรม สติกรกุล ว่าการขอรับสิทธิบัตรได้จะต้องพิจารณาให้ครบ 3 องค์ประกอบ คือ มีความใหม่ มีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรม

ลักษณะของความใหม่ในการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์

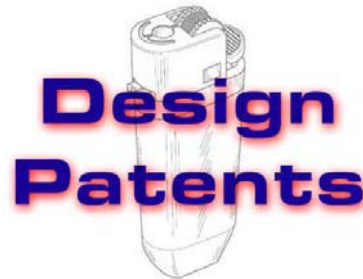
การพิจารณา “ความใหม่” ของการขอรับการจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์มีความเหมือนและแตกต่างจากสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์บางประการ ดังต่อไปนี้

- เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่มีหรือไม่ใช่แพร่หลายอยู่แล้วในประเทศไทยก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทยก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทยก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- เป็นการประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วที่ต่างประเทศเป็นเวลาไม่เกิน 18 เดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตร แต่ยังไม่ได้ออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้
- เป็นการประดิษฐ์ที่ไม่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วในหรือนอกประเทศ และยังไม่ได้ประกาศโฆษณา

ลักษณะของความใหม่ในสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

- แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีหรือไม่ใช่แพร่หลายอยู่แล้วในประเทศไทยก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีการเปิดเผยภาพ สาระสำคัญ หรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทยก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
- แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่เคยมีประกาศโฆษณาของกรมทรัพย์สินทางปัญญา
- แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวใน 3 ประการแรกจนเห็นว่าเป็นการเลียนแบบ
- การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ยื่นคำขอไว้ที่ต่างประเทศ แล้วมายื่นคำขอในประเทศไทยภายใน 6 เดือน

สิ่งที่เหมือนกันของการประดิษฐ์ใหม่และแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ จะต้องไม่มีหรือไม่ได้ใช้แพร่หลายอยู่แล้วในประเทศไทย การตรวจสอบความใหม่ของการประดิษฐ์และแบบผลิตภัณฑ์จะต้องมีการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรซึ่งเป็นขั้นตอนการตรวจค้นเอกสารเบื้องต้นเพื่อตรวจสอบความซ้ำซ้อนของงานสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์จะต้องมีการเปรียบเทียบกับแบบที่ใช้กับผลิตภัณฑ์อย่างเดียวกันเพิ่มเติมด้วย ซึ่งจะต้องมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมในส่วนสาระสำคัญด้วย เช่น แบบผลิตภัณฑ์เหยือกน้ำที่ขอรับสิทธิบัตร มีพวยรินน้ำและมือจับเหยือกที่แตกต่างจากแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วเพียงเล็กน้อย ไม่ใช่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 5341/2533) หรือแบบผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกับแบบที่มีอยู่จนเหมือนเป็นการเลียนแบบก็ถือว่าหมดความใหม่แล้วเช่นกัน

การเปิดเผยรายละเอียดหรือสาระสำคัญของการประดิษฐ์หรือแบบผลิตภัณฑ์ในประเทศหรือต่างประเทศ ไม่ว่าจะโดยวิธีใด เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การนำออกแสดง หรือการเปิดเผยต่อสาธารณชน กฎหมายถือว่าหมดความใหม่แล้ว แต่มีข้อยกเว้นเฉพาะสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่สามารถยื่นคำขอรับสิทธิบัตรได้ภายใน 12 เดือนนับจากวันที่เปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือแสดงในงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศ หรือ การนำออกแสดงต่อสาธารณชนของทางราชการ

สำหรับการประดิษฐ์ที่ได้ประกาศโฆษณาหรือได้รับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตรแล้วไม่ว่าจะเป็นในประเทศหรือต่างประเทศ ถือว่าได้มีการเผยแพร่และหมดความใหม่แล้ว ส่วนแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มีการประกาศโฆษณาแล้ว ให้ถือว่าเปิดเผยและหมดความใหม่แล้ว เพราะขั้นตอนการประกาศโฆษณาเป็นขั้นตอนที่มีการเปิดเผยข้อมูลและภาพและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นคัดค้านได้

การประดิษฐ์ที่ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้ที่ต่างประเทศแต่ยังไม่ได้ออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรและไม่ได้มายื่นคำขอในประเทศไทยภายใน 18 เดือนนับจากที่ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วที่ต่างประเทศ ถือว่าขาดความใหม่ ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวแตกต่างจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ถ้าได้ยื่นคำขอการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้ที่ต่างประเทศแล้วและไม่มายื่นคำขอในประเทศไทยภายใน 6 เดือน ถือว่าขาดความใหม่ ไม่สามารถยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทยได้

ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างของสิทธิบัตรการประดิษฐ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ อีกรายการ โปรดติดตามในฉบับหน้า

(ที่มา : ยรรยง พวงราช 2542 คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ, วัส ดิงสมิตร 2545 สิทธิบัตร สำนักพิมพ์นิติธรรม กรุงเทพฯ, สมพร พรหมหิตาธร 2539 สิทธิบัตร สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ, อาวีพรพรรณ จงประกิจพงศ์ พุศจิกายน 2537 ทรัพย์สินทางปัญญา เล่ม 2 สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ)

แนะนำเว็บไซต์ (1)

ฉบับนี้เว็บไซต์ที่ขอแนะนำคือ <http://www.inventnet.com/> สโลแกนของเค้าคือ the inventor network มีการแนะนำsoftwareสำหรับนักประดิษฐ์ เช่น โปรแกรมช่วยเขียนสิทธิบัตร โปรแกรมดาวนโหลด เป็นต้น, ความรู้เรื่องการสืบค้นสิทธิบัตร, สมาคมนักประดิษฐ์อเมริกาและนานาชาติ นอกจากนี้มีบทความน่าสนใจเช่น How to create new products efficiently, Marketing an invention เป็นต้น

ตอนนี้นาโนเทคโนโลยีเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่กำลังมาแรง โดยนิตยสาร science ได้จัดอันดับให้เป็นเทคโนโลยีที่มาแรงในปีนี้อะไรก็จกนาโนเทคโนโลยีมากขึ้น แนะนำให้เข้าไปเยี่ยมชมที่เว็บ www.nanovip.com มีทั้งความรู้ต่างๆเกี่ยวกับนาโนเทคโนโลยี สาขาต่างๆ รวมบทความ ข่าว web link การสัมมนาต่างๆ นอกจากนี้ยังสามารถค้นหาบริษัทที่มีการวิจัยด้านนาโนเทคโนโลยีได้ทั่วโลกอีกด้วย

กัษมาพร ปัญตะบุตร

สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร

Kassamaporn_p@yahoo.com 0-2942-8629 ต่อ 908

ส่วนใครที่สนใจสิทธิบัตรและนาโนเทคโนโลยี สำนักกฎหมาย Foley & Lardner ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดย Robert M. Hansen ได้สำรวจถึงแนวโน้มของสิทธิบัตรด้านนาโนเทคโนโลยี (Survey of Nanotechnology Trends) ติดตามอ่านรายละเอียดได้จากเว็บ http://www.foley.com/files/tbl_s3_1_Publications/FileUpload137/1576/nano_patent_trends.pdf

InventNET
the inventors network

NANOVIP.COM